

Ruben Knežević

Hrvatski bezimprimaturni biblijski prijevodi

Sveučilišni centar protestantske teologije, „Matija Vlačić Ilirik“, Zagreb, 2019.

Hrvatski bezimprimaturni biblijski prijevodi Rubena Kneževića, (Sveučilišni centar protestantske teologije „Matija Vlačić Ilirik“, 2019) vrijedno je i dobrodošlo izdanje iz područja suvremene povijesti hrvatskoga biblijskog prevodilaštva. Za interesiranim čitateljima ovaj bi rad trebao biti zanimljiv i inspirativan barem iz tri razloga.

Prvi se razlog nalazi u činjenici što prevođenje Svetog pisma u Hrvatskoj ima iznimno bogatu povijest pa se bez imalo lažne skromnosti može reći da se ono nalazi u samom vrhu europske povijesti biblijskog prevodilaštva. Evo još jednog razloga da se pripremi kakav poredbeni rad iz povijesti hrvatskog i europskoga biblijskog prevodilaštva.

Drugo, unatoč iznimno bogatoj biblijsko-prevodilačkoj povijesti, do ovoga Kneževićeva rada u nas i nije bilo knjiškog izdanja koje bi sustavno prikazalo suvremenu povijest protestantskoga biblijskog prevodilaštva i tzv. bezimprimaturnih prijevoda. Naime, iako ovi prijevodi ne mogu biti priznati od Katoličke crkve, oni su ipak javno prepoznati i priznavani. Dakle, u Hrvatskoj je ovo prvi sustavni rad koji obrađuje povijest suvremenih biblijskih *bezimprimaturnih* prijevoda.

Treće, ništa manje važno, ovo je izdanje pripremio Sveučilišni centar protestantske teologije „Matija Vlačić Ilirik“, što je pak jedina visokoškolska sveučilišna institucija u Hrvatskoj takve vrste. Stoga, i to valja prepoznati i priznati.

Knjiga ima 15 poglavlja, iznimno pregledno sačinjenih, koja logično i susljedno prate zadanu temu. U početnom poglavlju, (poglavlje 1) autor u *Uvodu* čitatelja sustavno vodi u zadanu problematiku, razloživši pojam „*bezimprimaturno*“. Poglavlje 2 (*Povijesni pregled crkvenih propisa o cenzuri i zabrani tiskanih knjiga...*), važno je poglavlje koje obiluje opsežnim povijesnim napomenama i bilješkama koje čitatelja detaljno uvode i pojašnjavaju povijest *indeksacije* i crkveno zabranjenih knjiga. U ovoj povijesnoj dokumentarističkoj deskriptivnosti, navođenju povijesnih dokumenata, uz obilje navoda u samom korpusu teksta, ponešto nedostaju autorove kritičke opaske i zaključci. Poglavlje 3 posvećeno je protestantskom biblijskom zavodu u Urachu iz 16 st. i hrvatskim velikanima biblijskog prevodilaštva (Stipanu Konzulu Istraninu, Antunu Dalmatinu) i njihovim podupirateljima (Ivanu Ungnadu), nezaobilazan je i Slovenac Primož Trubar te mnogi drugi.

U poglavljima 4 - 13 autor redom obrađuje prijevode B. Đakovića, Đ. Martinjaka, S. Etchesa, I. Vrtarića, prijevod NZ samog autora R. Kneževića, Suvremni

prijevod pod uredničkom palicom M. Jovanovića; prijevod znan kao Varaždinska Biblija; Čakovečki prijevod NZ. Završno poglavlje 14 autor posvećuje nekim nedovršenim prevodilačkim projektima.

Autor pomalo blago i pitomo tek upozorava na problem jezične kompetencije izvornih jezika kojima vladaju (ili ne vladaju) prevoditelji ovih biblijskih prijevođa. Predmet jezične kompetencije prevoditelja u izvornim jezicima uvijek je izazov. Dakako, ova se problematika ne odnosi samo na prevoditelje bezimprimaturnih prijevođa, ali bi dodatno aktualiziralo tematiku biblijskog prevodilaštva.

Na kraju, valja reći da je svaki dobro istražen rad u području hrvatskoga biblijskog prevodilaštva, kao što je ovaj, dobrodošao svakom budućem istraživaču. Ova knjiga potvrđuje koliko vrijedi dobro i detaljno istraživanje. Mnogi detalji, samo naizgled nevažni, sasvim bi nestali da ih autor ovdje nije „iskopavao“ i donio na svjetlo dana.

Hrvatski bezimprimaturni prijevođa otvorili su temu kojoj još predstoji daljnjih istraživanja, kritičkih analiza, vrijednih povijesnih osvrti i nastavak rada za ovog ili druge autore. Ovaj će rad bez sumnje biti jedan od svjetionika pa ga valja uzeti u ruke s pažnjom i predanošću u daljnjem proučavanju. Osim povijesnih dokumenata, koje čitatelj nalazi na jednome mjestu, naći će u ovoj knjizi nepopovnljiva osobna i detaljizirana istraživanja koje je autor iznio na svjetlo dana.

Danijel Berković

Matthias Henze

Isusova čitanka. Izvanbiblijski spisi pomažu razumjeti Isusa

KruZak, Zagreb, 2018., 210 str.

U proljeće 2018. izdavačka kuća *KruZak* objavila je na našem tržištu knjigu *Isusova čitanka. Izvanbiblijski spisi pomažu razumjeti Isusa*, koja u izvorniku nosi naslov: *Mind the Gap. How the Jewish Writings between the Old and New Testament Help Us Understand Jesus*. Autor ove knjige je Matthias Henze, profesor Hebrejske biblije i ranog židovstva te utemeljitelj i ravnatelj programa židovskih istraživanja Sveučilišta Rice u Houstonu, u Teksasu.

Osnovna namjera pisanja ove knjige vrti se oko pitanja „Je li važno da je Isus bio Židov?“. Ako se složimo oko toga da je Isus bio Židov, odatle slijedi da bismo trebali upoznati njegov židovski svijet ako uistinu želimo shvatiti učenje Novoga zavjeta. Budući da Isus nije bio kršćanin, već Židov (i po vjeri i po nacionalnosti), autor smatra kako se pojašnjenje židovstva Isusova vremena ne može naći jedino i isključivo u Starom zavjetu, već je ono također plod teološkog razvoja koji se dogodio u intertestamentalnom (međuzavjetnom) razdoblju ili razdoblju Drugog Hrama. Stoga, u Starom zavjetu ne nalazimo pojam „rabin“, nema fari-